

**Ávarp
forseta Íslands
Ólafs Ragnars Grímssonar
Senarium om energi frágör på Island
í Stokkhólmi
27. maí 2003**

Próun Íslands á 20. öld og viðleitni þjóðarinnar til að nýta tækifærin sem bjóðast í alþjóðlegu hagkerfi nýrrar aldar eru á margan hátt fróðlegur efniviður í umræður um stöðu smárikja á okkar tímum og getu þeirra til að búa íbúum sínum líf skjör sem eru sambærileg við það besta sem þekktist í veröldinni. Þótt landar mínir hafi tilhneigingu til að árétta sérstöðu okkar á mörgum sviðum – og sú árátta á sér djúpar rætur í menningu okkar, sjálfsvitund og sögu – þá efast ég um að þennan árangur eigi fyrst og fremst að skýra með tilvísun til íslenskra þjóðareinkenna. Þvert á móti tel ég að reynsla Íslendinga sé ágætur vitnisburður um möguleika smárra ríkja til að hagnýta sér hin hagrænu tækifæri einkum ef þau bera gæfu til að stjórna jafnframt eigin málum af festu, aga og framsýni, ná að skapa jafnvægi og stöðugleika í efnahagslífi.

Íslendingar hafa öll skilyrði til að hagnýta sér þau tækifæri sem hagkerfi 21. aldarinnar felur í sér, tækifæri sem ný tækni og alþjóðavæðing viðskiptanna skapa á hverjum degi. Sú eðlisbreyting sem orðið hefur í efnahagsmálum og atvinnulífi á undanförunum árum er mun hagstæðari smærri ríkjum en þau skilyrði sem ríktu á meginhluta 20. aldar. Sterk rök hníga að því að möguleikar smærri ríkja hafi aldrei verið meiri en einmitt nú. Þær hindranir sem áður stóðu vexti þeirra fyrir

Þrifum eru nú að mestu horfnar og í staðinn er kominn opinn og breiður akur þar sem hæfileikar hvers og eins, hugmyndaauðgi og sköpunargáfa ráða mestu um uppskeruna.

Við þekkjum öll hvernig málmiðnaður, olíulindir og framleiðsla á þungavörum sköpuðu ríkjum auðævi á nýliðinni öld. Iðnbyltingin var tími hinna stóru og fjöldaframleiðslan leiðin til framfara. Upplýsingatæknin og alþjóðavæðingin hafa hins vegar gjörbreytt öllum aðstæðum. Nú geta nýjungarnar komið úr öllum áttum, markaðsvörur eru annars eðlis, frumkvæði og sköpunarkraftur einstaklinga getur hvar sem er í veröldinni lagt grundvöll að fyrirtækjum sem gera sig gildandi á heimsvísu. Tækni og huglægar afurðir, sérhæfð þjónusta og upplýsingakerfi sem þróuð eru innan vébanda smárikis geta á skömmum tíma orðið að miklum verðmætum á markaðstorgi heimsins. Vexti fyrirtækja sem sköpuð eru í smárikjunum eru ekki lengur sömu takmörk sett. Þau geta með liðsinni alþjóðavæðingarinnar náð risastærð á sínu sviði á fáeinum árum. Það má með sanni segja að hið nýja hagkerfi 21. aldar hafi veitt smárikjunum tækifæri til blómaskeiðs. Aldrei fyrr hafa möguleikar þeirra til farsældar og framfara verið jafn miklir.

Reyndar er margt sem bendir til að smárikið geti í hinu nýja hagkerfi verið hagkvæmur grundvöllur til að skapa nýjungar í atvinnulífi. Í litlum ríkjum er auðvelt að skoða samhengi ólíkra þátta, koma á samvinnu milli mismunandi sviða, fá aðgang að upplýsingum og reynslu, ná utan um lausnir á erfiðum viðfangsefnum. Þótt Ísland sé fámennt hefur það til að bera öll einkenni þróaðra vestrænna samfélaga, markaðurinn er svipaður og stjórnsýslan öguð – og auk þess er almenningur reiðubúinn að tileinka sér tækninýjungar og fús til samvinnu við sérfræðinga og rannsakendur á ólíkum sviðum. Reynsla sýnir að smárikið getur orðið eins konar tilraunastofa eða rannsóknastöð, einmitt í þeim atvinnugreinum sem í

vaxandi mæli setja svip á efnahagslíf nýrrar aldar. Að þessu leyti getur nýja hagkerfið fært smáríkjunum sannkallað endurreisnarskeið.

Mörg dæmi má nefna til að sýna hvernig Íslendingum hefur tekist að skapa sér stöðu á heimsmarkaði með nýjungum í ólíkum greinum og sá árangur er að verulegu leyti byggður á rannsóknum og vöruþróun sem fram hafa farið á hinum litla heimamarkaði. Það sem nær fótfestu á Íslandi reynist samkeppnishæft annars staðar í veröldinni. Ísland er eins konar þjálfunarstöð fyrir útrás til stærri landa. Fyrirtækin eru ekki lengur bundin við landamæri smáríkisins. Heimurinn allur er völlum þeirra. Vexti atvinnulífsins eru ekki lengur sömu takmörk sett. Íslensk fyrirtæki geta nú á heimsvísu orðið þau bestu á sínu sviði.

Náttúruöflin hafa einnig verið Íslendingum hliðholl á fleiri sviðum en í sjávarútvegi og jarðhitinn hefur ekki aðeins verið okkur dýrmæt orkulind heldur einnig skapað okkur ný tækifæri á heimsmarkaði. Ísland hefur öðlast sérstöðu með þeirri reynslu sem við höfum aflað við að hita borgir og bæi með heitu vatni úr iðrum jarðar, framleiða rafmagn með gufukrafti og skapa lón og laugar sem kjörin eru til baða og heilsubótar. Bláa lónið er sannarlega þeirra frægast, kjörstaður bandarísku sjónvarpstöðvanna þegar þær senda beint út frá Íslandi.

Sá árangur sem Íslendingar hafa náð við nýtingu jarðhita hefur vakið athygli víða um heim enda hafa íslenskir verkfræðingar og tæknimenn orðið að leysa ýmis vandamál á þessu sviði á undan öðrum. Þekkingarbanki okkar í orkumálum er orðinn öflugur og nær reyndar einnig til skipulags borga og bæja sem nýta jarðhita í þágu heimila og fyrirtækja. Stjórnvöld í Kína og Kaliforníu, Rússlandi og ýmsum Evrópulöndum hafa leitað eftir samvinnu við Íslendinga í orkumálum og er sú viðleitni vitnisburður um að reynslan sem smáríki öðlast getur orðið verðmæt vara í viðskiptum við öflugustu ríki heims.

Orkuframleiðsla í þágu stóriðju hefur líka sett ríkulegan svip á hagþróun Íslendinga. Nú eru starfrækt tvö álver á Íslandi, annað í eigu kanadíska fyrirtækisins Alcan og hitt í eigu bandaríska fyrirtækisins Columbia Ventures. Nýlega var gerður samningur við bandaríska risafyrirtækið Alcoa um að reisa þriðja álverið og verður það á austanverðu Íslandi. Bygging orkuversins sem þjóna á þessari viðbótarframleiðslu á áli verður ásamt byggingu álversins stærsta framkvæmd sem um getur í sögu Íslands.

Fyrir um hálfri öld þurftu Íslendingar að sækja liðsinni og þekkingu við byggingu orkuvera til erlendra sérfræðinga en á undanförunum áratugum hefur komið til sögunnar fjölmenn sveit íslenskra verkfræðinga, vísindamanna og tæknimanna sem að hæfni og kunnáttu eru fyllilega gjaldgengir á alþjóðlegum samkeppnismarkaði.

Samvinna Íslendinga og erlendu fyrirtækjanna Shell, DaimlerChrysler og Norsk Hydro við að þróa vetnisframleiðslu á Íslandi og nýta vetni á bíla, bæði almenningsvagna og einkabíla, er eitt athyglisverðasta umhverfisverkefni á sviði orkunýtingar í borgarsamfélagi 21. aldar. Merkur áfangi í þessari þróun var opnun í Reykjavík í apríl á fyrstu vetnisstöðinni í veröldinni sem þjóna á bílaeigindum á almennum markaði.

Þróun orkumála á Íslandi, notkun jarðhitans, fallvatnanna og nú síðast vetnis í þágu nútíma hagkerfis og umhverfisvæns samfélags hefur skapað okkur sérstöðu í veröldinni. Við höfum reynslu og þekkingu sem aðrir geta nýtt sér á margvíslegan hátt. Hin fjölmörgu dæmi frá síðari árum um alþjóðleg verkefni Íslendinga á þessu sviði, verkefni í Norður Ameríku, Asíu, Evrópu og fleiri heimsálfum eru vitnisburður um að spennandi tímar eru framundan. Það er von okkar að umræðan hér í dag geti einnig orðið grundvöllur að öflugum og víðtækum samskiptum frændþjóðanna Íslendinga og Svía á þessu sviði.

Það munu allar þjóðir þurfa í vaxandi mæli að svara þeirri grundvallarspurningu: Hvernig getum við tryggt að hið blómlega hagkerfi framtíðarinnar nýti fyrst og fremst umhverfisvæna orku? – Því aðeins á þann hátt getum við uppfyllt þær kröfur sem komandi kynslóðir munu gera til okkar. Þessari spurningu þurfum við að svara á skýran og afdráttarlausan hátt.